

ULOMCI ARHIVA SPLITSKIH BRATOVŠTINA U ARHEOLOŠKOM MUZEJU U SPLITU

Arsen DUPLANČIĆ, Split

Kada je 1820. u Splitu osnovan *Arheološki muzej* jedina zadaća bila mu je da istražuje i čuva spomenike iz obližnje Salone. Međutim, svestranost njegovih ravnatelja, naročito don Frane Bulića, utjecala je na to da su se u Muzeju sakupili brojni ne samo arheološki nalazi nego i bogata biblioteka, razne arhivalije i umjetnine. Tako je Muzej postao mnogo sadržajniji i privlačniji istraživačima naše baštine. Tome je pridonosila i činjenica da sve do 1910, kada je osnovan Etnografski muzej, u gradu nije bilo drugih muzeja, da je 1931. otvorena Galerija umjetnina, da je gradska biblioteka osnovana 1903, a Historijski arhiv tek 1952.

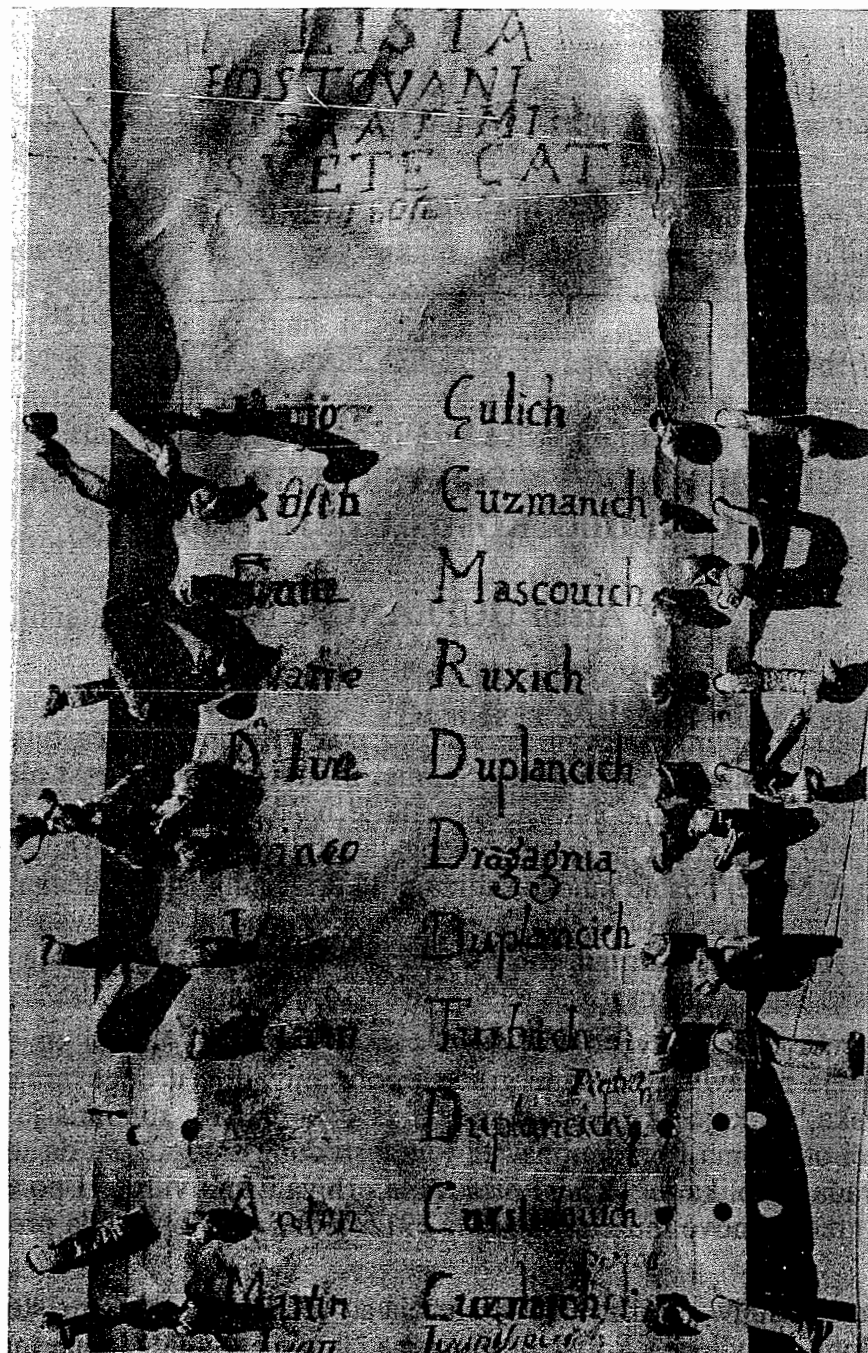
Svjesni potrebe čuvanja svekolikih svjedočanstava naše prošlosti i umjetnosti ravnatelji Muzeja nabavljali su raznu građu i pohranjivali je u odgovarajuće zbirke. Ona arhivska,¹ iz koje su izvađeni podaci za ovaj članak, stvarana je postepeno zahvaljujući otkupima i poklonima, ali i neposrednim zalaganjem da se spasi dragocjena građa.² Kolika je važnost pridavana arhivalijama vidi se i po tome što je prigodom gradnje nove muzejske zgrade 1912. jedna prostorija bila predviđena za arhiv.³

Zbog svoje zanimljivosti arhivalije iz Muzeja su već odavno poznate stručnjacima, pa su dijelom objavljene i korištene za razne članke i studije. Jedna manja skupina, koliko nam je poznato, nije do sada obrađena, a riječ je o ulomcima arhiva splitskih bratovština. Kako i kada su dospjeli u Muzej ne može se pouzdano reći, ali je vjerojatno da nisu došli zajedno.

1 Podatke o nabavi dijela arhivalija vidi N. ANZULović, *Postanak i razvoj biblioteke Arheološkog muzeja u Splitu*, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 78, Split, 1985, str. 151–208.

2 Za primjer neka posluži jedan događaj iz 1923. Buliću je bilo javljeno da piljarice na Trgu 9. XI. 1882. (Voćni trg) zamotavaju voće i povrće u stare spise Kotarskog poglavarstva. On je odmah otišao na trg i nekim prodavačicama oduzeo spise i dio protokola poglavarstva iz 1840. (Arhiv Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu, 1923, br. 62). Ti se spisi još uvijek čuvaju u Muzeju.

3 N. ANZULović, *nav. dj.*, sl. 1 na tab. XX.

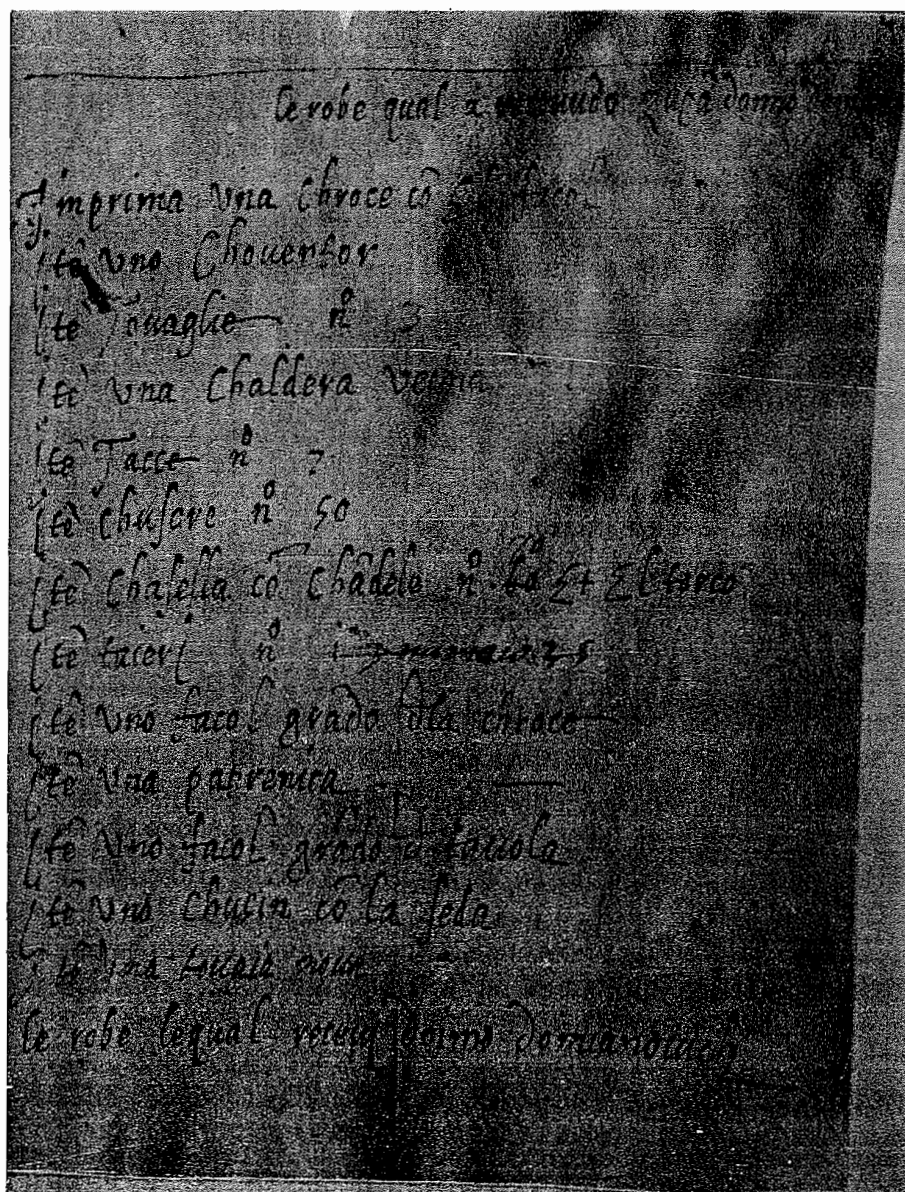

»Oputa« bratovština sv. Katarine u Splitu (1802).

Bratovštine su stara vjerska udruženja koja su bila brojna u dalmatinskim gradovima gdje se spominju od druge polovine 12. stoljeća.⁴ Najstarija poimence po-

4 I. OSTOJIĆ, *Stara bratovština Presv. tijela Kristova u Splitu*, Bogoslovska smotra, 4, Zagreb, 1975, str. 479–480. P. PETRIĆ, *Bratovštine – najstariji oblik apostolata laika*, Naša sinoda – Bilten pripremnog odbora, 1, Split, 1984, prilog Vjesniku nadbiskupije splitsko-makarske, str. 7. *Crkva danas i sutra*. Akti 55. splitske sinode, Split, 1988, str. 91.

znata u Splitu je bratovština sv. Anđela koja se spominje 1342.⁵ Tijekom stoljeća osnovane su mnoge bratovštine⁶ od čijih se arhiva u splitskom Arheološkom mu-

Popis imovine bratovštine Gospe od Poljuda u Splitu (1567).

5 G. NOVAK, *Povijest Splita*, I, Split, 1957, str. 392. I. OSTOJIĆ, *nav. dj.*, str. 481–482. P. PETRIĆ, *nav. dj.*, str. 13–14.

6 I. OSTOJIĆ, *nav. dj.*, str. 481–482. P. PETRIĆ, *nav. dj.*, str. 13–14. Pregled arhiva splitskih bratovština vidi u D. BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, *Prilog poznavanju stanovništva Splita u XVIII stoljeću*, Građa i prilozi za povijest Dalmacije, 8, Split, 1974, str. 158–160. O prihodima bratovština na početku 19. st. vidi ISTA, *Anagrafski podaci za područje distrikta Splita iz prve godine francuske vladavine u Dalmaciji*, Kulturna baština, 18, Split, 1988, str. 96.

zeju nalaze spisi bratovštine Gospe od Poljuda, sv. Katarine, sv. Križa, sv. Petra apostola i Srca Marijinog za obraćenje grešnika.

Bratovština Gospe od Poljuda osnovana je 1484,⁷ a sjedište je imala u istoimenoj crkvi. Iz njenog arhiva potječe dnevnik koji je dosta oštećen od vlage i nedostaje mu nekoliko listova. Najraniji zapis je iz 1556, a najmlađi iz 1736, odnosno 1802. (str. 76). U knjizi su bilježena imena bratima, troškovi za zajedničke ručkove, popisi imovine te neki zaključci i spisi.⁸ Zbog oštećenosti tekst nije podjednako čitljiv, ali se ipak može pratiti postepeni razvoj bratovštine tj. povećanje broja njenih članova i njenog inventara.

Sjedište *bratovštine sv. Katarine*, osnovane 1404,⁹ bilo je u dominikanskoj crkvi posvećenoj toj svetici iz Aleksandrije.¹⁰ Od nekadašnjeg arhiva bratovštine Muzej čuva jedan popis bratima tzv. *oputu*. To je duga traka od kože na kojoj su s obje strane po dvije rupice. Kroz njih su provučene male vrpce od kože i konopa, a njihovim pomicanjem u lijevo ili u desno označavane su obaveze bratima. Oputa je uokvirena crnom i crvenom crtom dok su početna slova imena i prezimena ispisana crvenom bojom.¹¹ Njen naslov je: LISTA POSTOVANI BRATIMI SVETE CATE 1802. Za ovaj popis upotrebljen je jedan iz 1770. kako se razabire iz izbrisanoga dijela starog naslova.

Na oputi je niz od 76 bratima, a prezimena koja se javljaju su: Bagat, Brnabić, Bure, Čulić, Čulum, Draganja, Dumanić, Duplančić, Goić, Grgurinović, Ivanišević, Jakaša, Javorčić, Jurić, Kaliterna, Kezić, Krstulović, Kuzmanić, Kuzmić, Luić, Ljubić, Mašković, Matijević, Miljić, Pavlović, Pervan, Puizina, Radmilović, Ružić, Smača, Šakić, Škorić, Trbić, Trnaić, Trumbić, Vesanović, Vlajo, Zuanneli. Iz popisa se ne vidi status pojedinih članova jer uz njihova imena nisu stavljene nikakve oznake osim uz ime Ivana Duplančića koji je bio svećenik.¹²

U crkvi sv. Križa svoje sjedište imala je *bratovština sv. Križa*. Njen pravilnik (matrikula) najstariji je i sigurno najvrijedniji dio među arhivalijama o kojima je ovdje riječ. Sastavljen je 1439, a ispisan je na listu pergamene i ukrašen slikom raspeća.¹³ Treba istaknuti da je ovo najstariji sačuvani izvorni pravilnik neke splitske bratovštine.¹⁴ Drugi dokument iz arhiva bratovštine sv. Križa je knjiga iz

7 G. NOVAK, *nav. dj.*, str. 394. I. OSTOJIĆ, *nav. dj.*, str. 482. P. PETRIĆ, *nav. dj.*, str. 13.

8 Dva zapisa su na hrvatskom jeziku: iz 1589. na str. 40, iz 1639. na str. 51.

9 G. NOVAK, *nav. dj.*, str. 393. I. OSTOJIĆ, *nav. dj.*, str. 482. P. PETRIĆ, *nav. dj.*, str. 13.

10 A. DUPLANČIĆ, *Splitski spomenici u Kavanjinovu »Bogatstvu i uboštvu«*, Kulturna baština, 13, Split, 1982, str. 21–22.

11 Do sada su objavljene četiri opute: bratovštine sv. Križa iz 1787. i sv. Nikole (Mikule) iz 1716. (N. BEZIĆ-BOŽANIĆ, *Četiri pravilnika bratovština iz splitskog Velog varoša, Čakavska rič*, 1–2, Split, 1984, str. 108–109, 111, 125). te bratovštine Gospe od Soca iz 1792. i sv. Mande Pouboge iz 19. st. (ISTA, *Dvije opute bratovština u splitskom Velom varošu*, Kulturna baština, 15, Split, 1984, str. 120–125) O oputi bratovštine sv. Petra vidi dalji tekst.

12 Bratovština sv. Katarine priključena je 1904. bratovštini sv. Petra na Lučcu pa je, vjerojatno, ova oputa dospjela u Muzej zajedno sa spisima te bratovštine.

13 A. BELAS – LJ. KARAMAN, *Bratovština i crkva sv. Križa u Velom varošu u Splitu 1439–1939*, Split, 1939, sl. na str. 22. Njegov hrvatski prijevod iz 17. st. objavio je Belas (str. 8–12), a iz 18. st. N. BEZIĆ-BOŽANIĆ, *Četiri*, str. 116–121.

14 Pravilnik bratovštine sv. Nikole de Sdoria, osnovane 1349, je iz 1521. G. NOVAK, *Kada je osnovana bratovština sv. Nikole u Splitu?*, Starohrvatska prosvjeta, NS I, 1–2, Zagreb 1927, str. 87–90.

1847. To je tzv. *vaketa*, duguljasti svezak koji se koristio u bratovštinama za vođenje podataka o članovima te o prihodima i rashodima. Ova *vaketa* ima naslov: 1847 Vachetta della Veneranda Confraternità di Sta Croce Nel Borgo Grande di Spalato.

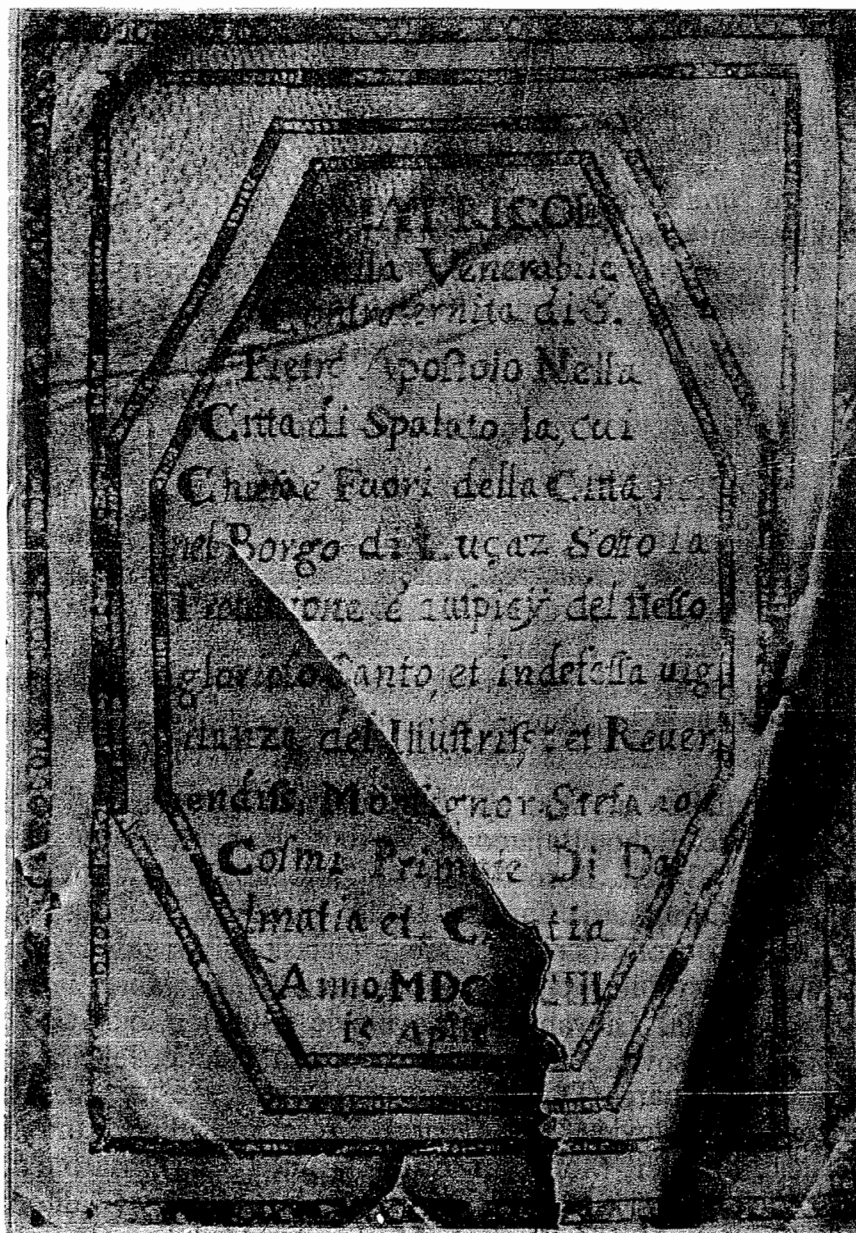
U njoj je popisano 226 članova. Numeriranih je 220, ali je naknadno umetnuto još šest imena. Među članovima bilo je uglednijih građana kao što su plemići Ivan Capogrosso, Leonardo Dudan, Oktavio Geremia i Mihovil Tartaglia. Višem staležu pripadali su i Augustin Bajamonti, Elizabeta Krušević, Elizabeta Matutinović Tondella i Tereza Nani. Od svećenika popisani su Pavao Aržić, Marin Fabijanac, Filip Goić, Augustin Grubišić, Paško Reljić Kranjac i kanonik Špiro Carrara. Kao majstor označen je Ante Šore, a od došljaka zabilježeni su Ivan Jeletić i Jakov Marušić iz Rijeke te Giovanni Battista Carminatti koji je imao voštarnicu.

Bratim je bio i slikar Petar Zečević te arheolog dr. Franjo Lanza na kojeg se odnose dva spisa uložena u vaketu uz njegovo ime. Iz njih se vidi da su njegovi roditelji također bili upisani u bratovštinu, da je on prestao biti njen član 1847. i da je početkom 1859. zatražio ponovni upis uz napomenu da već pripada bratovštinama Presvetog Sakramenta i sv. Petra (na Lučcu). Uprava mu je odgovorila da njegovi službeni premještaji nisu uzrok istupanju iz bratovštine nego prezir i inat zbog toga što je bratovština, zbog loše vrsnoće, prestala nabavljati vosak od Lanze i počela ga kupovati od Carminattija. Ipak, Lanza može ponovno postati bratim ako podmiri zaostalu članarinu, ako će prisustvovati sastancima bratovštine, pogrebima, misama, procesijama itd, ako će nabaviti bratimsku tuniku i svijeću te prihvatiti obaveze koje mu se povjere. Lanza je pristao na te uvjete jer je sačuvana zabilješka o plaćenju članarini za godine 1858–1863.

Prezimana koja se nalaze u vaketi su: Alujević (Dujas, Španjol),¹⁵ Aljinović (Jera), Arbanašić, Aržić, Babo, Bajamonti, Bakotić, Barbarić, Barić, Bego, Blažević, Bonačić (Lešte), Borčić, Borovčić, Božić (Žutonić), Brajević (Vujica), Barkojević, Capogrosso, Carminatti, Carrara, Cotić, (Brko), Čelić, Despalatović (Rataj), Dević, Dimić, Dorotić (Lovrić), Drelje (Jelaska, Pavaca), Družević (Gargaca), Dudan, Dujmović, Điković (Markovina, Petrina), Fabjanac, Fradelić, Franičević (Grčić), Geremia, Giovanizio, Glavinović (Bure), Goić, Grle, Grubišić, Ivančić (Aučina), Jakasović, Jakaša, Jelačić, Jelaska, Jeletić, Jeličić, Jelinić, Jera, Jerčić, Kaliterna, Katunarić (Domilia) Koceić, Komar, Koštre, Kovačić, Kragić, Kranjac, Križević, Krstulović (Keze, Opara), Krušević, Kukoč, Kurir, Lanza, Lete, Lisica, Lisčić, Mander, Monola, Morić, Marinić (Grga), Marinović (Kragić), Marušić, Masovčić, Matošić, Matutinović (Tondella), Mijaljev (Kaliterna), Mitrović, Mladinić (Periša), Mojtić (Žmire), Moskovita, Mrduljaš (Babo), Muljačić, Nani, Ozretić (Čure), Paić, Penić, Perišić, Perlain, Pešnjardo, Petričević, Pezeljević (Vuk), Popović (Dageta), Putin, Radica, Radmilović, Radosaljević, Radovniković, Reić (Kranjac, Mikel), Roje, Rosandić, Senjanović (Čopo), Sinovčić (Žarin), Smoje, Spudičević (Bungala, Gojan, Tomić), Srdelić, Šilović (Sale), Šitić, Škaričić, Škojar (Josko), Šore, Tartaglia, Tecilazić (Kantara), Terzić, Tomašić, Tomić (Gojan), Tvrde, Tudorić (Gemo), Ugrin (Oštrić), Vlašić (Kuvač), Zečević, Zlodre.

15 Nadimci koji su zabilježeni uz pojedina prezimena stavljeni su u zagrade. O nadimcima u Splitu vidi R. VIDOVIĆ, *O postanku i značenju splitskih nadimaka*, Split, 1965.

Iz bratovštine sv. Petra apostola u varošu Lučac potječe najveći broj dokumenata. Najstariji je pravilnik ispisan na pergameni 1693.¹⁶ Njegov naslov je: »MATRI-

Pravilnik bratovštine sv. Petra u Splitu (1693).

16 U dosadašnjoj literaturi (vidi bilj. 4) navodilo se da je bratovština osnovana 1613. Međutim, u apostolskoj vizitaciji M. Priulija iz 1603. nalazi se podatak da je u crkvi sv. Petra na putu prema Poišanu bratovština ribara koja postoji već tri godine (*Confraternitas Piscatorum erecta iam tribus annis*), ali nema matrikule. Vizitator je naredio da se sastavi pravilnik i da se što prije podnese na odobrenje nadbiskupu te da se bratimi nastoje pridružiti nekoj bratovštini u gradu. (Archivio segreto vaticano, *Miscellanea arm. VII*, No 100, *Visitatio apostolica Spalatensis anno 1603*. Prijepis fra Danijela Zeca iz 1911, str. 219, u Nadbiskupskom arhivu u Splitu, *corpora extranea*.) Pravilnik iz Muzeja vjerojatno je nastao nakon reorganizacije bratovštine.

Della Venerabile Confraternita di S. Pietro Apostolo Nella Citta di Spalato Chiesa è Fuori della Citta nel Borgo di Lucaz Sotto la Protettione e' auspicii desso gl'orioso Santo, et indefessa vigilanza del Illustriss: et Reverendiss: Signor Stefano Cosmi Primate Di Dalmatia et Croatia Anno MDCXCIII 15 :«. Uz njega je pravilnik bratovštine tiskan u Splitu 1900. nakon usvojenih njena. Slijedi sveščić »Libro Parti della Veneranda Confraternità di S. Pietro« koji sadrži spise iz 1785. i 1792. s popisom bratima iz te godine (bilo ih je 82). Bratovština sa 107 numeriranih listova počinje s godinom 1800, završava knjigom iz 1834, a ima i nekoliko prijepisa spisa iz prve polovine 18. st. (str. 10-11). U njoj su popisani prihodi i rashodi bratovštine, inventar iz 1821. (o čemu su imena članova.

Usporedbe s navedenom oputom bratima sv. Katarine donosimo imena članove bratovštine iz 1801. jer je popis iz 1802. nepotpun. Javljaју se, dakle, sljedeća prezimena: Bagat, Brnabić, Bubalo, Bui, Čulić (Antić, Viskota), Delić, Despalatović, Draganja, Družianić, Dumanić, Duplančić, Dvornik, Fračić, Glunčević, Goić, Grgurinović, Grubišić, Ivanišević, Ivelio, Jakaša, Klaić, Kozlović, Kuzmanić, Kuzmić, Licini, Macukat, Marasović, Masković, Matiević, Mihaljević, Ninčević, Nižić, Opara Ozretić, Pervan, Politeo Protić, Puizina, Roje, Štambak (Valerac), Sirotković, Stoličić, Šakić, Šetko, Škorić, Trumbić (Jurica), Tomić, Vesanović, Zaninović, Zelić, Žmača. Od 135 članova jedino su istaknuti Ivan Krstitelj Ivelio, harambaša Antun Čulić i gospođa Marija Despalatović.

Imena bratima u ovoj knjizi važni su jer se pomoću njih moglo utvrditi da druga bratovština u arhivu Muzeja pripada bratovštini sv. Petra. Njoj nedostaje početak spisa iz 1801. i 1802. i godina, ali se iz usporedbe sa spomenutim popisima može zaključiti da je bratovština sastavljena u prva dva desetljeća 19. stoljeća. Među bratimima istaknuti su Ivan Krstitelj Oktavio Geremia i Ivan Krstitelj Ivelio, majstor Ivan Bui i gospodin Mihaljević.

U posebnom omotu nalaze se zapisnici prilikom otvaranja kutije za milostinju u Splitu i druge potvrde iz 1836. Od novijih arhivalija sačuvani su još spisi o nabavi zemljišta od tvrtke »Gaetano Zanfretta e figli« iz Verone (1899-1901) i još tri spisa. Prvi je dopis okružnog poglavara od 29. I. 1868, a odnosi se na gradnju nove crkve sv. Petra.¹⁷ Iz njega doznajemo da je radovima rukovodio poduzetnik Mateo Ghelmo i da je car Franjo Josip I. odredio novčanu pomoć od 11.000 fiorina koje se isplatiti u roku od tri godine. Drugi spis je potvrda komande artiljerije iz 1875, a treći dopis Ante Trumbića iz 1904. na temelju kojeg vidimo da je on bio član bratovštine i da joj je obećao besplatno zastupanje u svim odvjetničkim postupcima.

Tri spisa sadržaju posebnu cjelinu tvore tri sveščića. Prvi ima naslov »II^{gi} LECIUN DE S. PETRI ŽNJANA«, a ispisao ga je 1885. tadašnji župnik Lučca kanonik Josip

¹⁷ Ovdje je po nacrtima Splitskog inženjera Dujma Marccochie od 1863. do 1871. S. MULJAČIĆ, *Arhitektonski pregled izgradnje Splita u XIX. i XX. stoljeću*, Zbornik Društva inženjera i arhitekata u Splitu, Split, 1958, str. 77. Pokušaja da se proširi stara crkva bilo je i u 18. stoljeću. Zbog povećanog broja stanovnika postala je tijesna, a trebalo je urediti i groblje oko crkve jer je u vrijeme kuge 1764. bilo zabranjeno pokapanje u dijelu grobova u crkvi. Zato je bratovština obratila generalnom providuru koji je 1778. odobrio njenu molbu. Historijski arhiv u Zadru, spisi gen. prov. A. Foscari (1778-1780), knj. I, str. 31r-32.

Zuliani.¹⁸ Osim pjesme »Pismica za pivati priko Svete Mise« rukopis sadrži štenje o Gospi, misu i pjesmu u čast sv. Joakima. Na kraju je zahvalnica Mihovilu Ozretiću koji je zaslužan za obnovu Gospine crkve.¹⁹

Dobri puče, možeš haran biti:
Ozretiću Mihj zahvaliti,
Jer je Miho sa svim upravija,
Dok se Gospin Tempal sagradija.

Drugi rukopis sadrži živote svetih papa Kaje i Klimenta, a prepisao ih je 1906. M. Čulić. Posljednji sveščić ima naslov »Pjevanja na 4. crne Mise«. Sudeći po papiru i rukopisu on je najmlađi i napisan je u prvoj polovini ovog stoljeća, možda između dva rata. Sva tri sveščića dosta su oštećeni od vlage.

Nakon dovršenja nove crkve sv. Petra bratovština je u nju preselila svoje sjedište i napustila staru istoimenu crkvu iz koje je prenijela inventar i oltar sv. Petra i Andrije izrađen 1604.²⁰ Za vrijeme bombardiranja u prošlom ratu 3. I. 1944. crkva je srušena pa je tako propala dugo i brižno sakupljana imovina bratovštine.²¹ Zato je zanimljivo vidjeti koje podatke o inventaru na početku 19. st. pruža spomenuta knjiga bratovštine. U njoj su 1800. zabilježeni izdaci za izradu svilenog pokrivača stalka za čitanje (leturin), jedne zrake srebrnog križa, troškovi za željezni držak zvona, za popravak kadionice i slike sv. Petra te nabavu devet lakata kalimana za planitu. Od nekog Feracina nabavljeno je sedam slika, škrinja i šest palmi (suho ukrasno cvijeće) za 285 lira. Osim toga popravljena je kapela uz zvonik. Iduće 1801. bratovština je imala troškove za obnavljanje pet slika u kape- li, popravak feralâ i jednog svijećnjaka, drvenih polica za planite i ormara i kutija za ruho od damasta.

Poslije prekida od deset godina ponovno započinju bilješke o prihodima i rashodima bratovštine, ali su veoma sumarni. Opširniji postaju od 1821, a iz te godine je i popis bratimske imovine sastavljen 19. svibnja. Iz njega doznajemo da je bratovština posjedovala kuću koja je dijelom bila iznajmljena, a dijelom je služila za sastanke bratovštine. U crkvi je imala jedan mramorni i jedan drveni oltar te 12 klupa od jelovine. Imala je razno ruho potrebno bogoslužju, lampade, svijećnjake, kaleže, srebrnu pokaznicu i moćnik, raspeća i druge crkvene predmete. Spominje se osam slika na platnu, a od knjiga tri latinska i jedan hrvatski misal, tri šćaveta i jedan ritual.²²

18 O njemu vidi I. OSTOJIĆ, *Splitski kaptol u splitsko-makarskoj biskupiji*, Split, 1977, str. 152–153.

19 Blagoslov za novu crkvu obavljen je 29. X. 1884, a 5. IX. 1885. crkva je otvorena. Bila je posvećena Gospi od Snijega i u njoj su se štovali sv. Ana i sv. Joakim. *Viesti*, List biskupije spljetsko-makarske, XI, Split, 1884, dodatak, str. 97. *Madonna di Žnjan*, isto, IX, Split, 1885, str. 97. C. FISKOVIĆ, *Neobjavljena romanička Gospa iz Splita*, Peristil, 8–9, Zagreb, 1965–1966, str. 18–19.

20 S. PIPLOVIĆ, *Razaranje povijesne jezgre Splita u II svjetskom ratu*, Kulturna baština, 15, Split, 1984, str. 128–129.

21 Isto. K. PRIJATELJ, *Barok u Splitu*, Split, 1947, str. 44. ISTI, *Novi prilozi o baroku u Splitu*, Anali Historijskog instituta u Dubrovniku, II, Dubrovnik, 1953, str. 321–323.

22 Knjiga bratovštine, list 24–25: Una casa a solaro posta nel Borgo Luzaz, parte affittata a Giovanni Cucoz, parte serviente alle sedute della fabbriceria; in chiesa 12 banchi di abete; un armadio con serature da riporre gli aredi sacri; N° 16 pianete usate, N° 9 camisi usati; N° 3 piviali; N° 16 manipoli; N° 16 stole; N° 9 cingoli; N° 2 cotte usate; N° 9 amiti; N° 3 calici con suoi apprestamenti, uno tutto d'argento indorato, gli altri due d'argento pur indorato, meno i pedestalli d'ottone; N° 1 ostensorio d'argento; due pisside d'argen-

U obračunu za 1821. navedeni su troškovi za ukrasno suho cvijeće za oltar (quattro palme di galetta da altare), četiri drvene posrebrene vaze i srebrni moćnik (sve nabavljeno u Veneciji), zatim za svileni baldahin za sv. sakrament i zastavu za procesije koje je izradio krojač Juraj Renjić te isplata Elizabeti Ružić Papuča za dvije misne košulje ukrašene čipkom.²³ Iz kasnijih godina nema važnijih podataka o inventaru bratovštine. Treba spomenuti samo da je 1823. popravljen krov crkve što je bilo nužno jer je prijetio padom.

U crkvi sv. Petra na Lučcu svoje sjedište imala je i *bratovština Srca Marijinog za obraćenje grešnika*. Ona nije navedena u dosadašnjim popisima splitskih bratovština zato jer se razlikuje od njih po tome što nije lokalna bratovština nego, može se reći, podružnica bratovštine čije je sjedište bilo u Parizu. Ovakvih bratovština bilo je više. Od ove splitske u Muzej su dospjela jedino četiri prazna obrasca za upis, a koji ujedno sadrže osnovne podatke o svrsi bratovštine,²⁴ dužnostima bratima i molitvu srcu Marijinom. Kada je osnovana bratovština ne znamo, a sudeći po izgledu obrasci su tiskani krajem 19. stoljeća.

Ovim pregledom ulomaka arhivâ splitskih bratovština u Arheološkom muzeju nisu iscrpljeni svi podaci koje oni mogu pružiti. To se odnosi na prezimena i nadimke pojedinih obitelji i kretanje stanovništva. Zatim na jezične osobitosti u zapisima na hrvatskom, podatke za povijest umjetnosti i povijest ishrane.²⁵ Međutim, obrada tih tema nije bila cilj ovog članka.

to; un teribolo di argento; una navicella d'argento; tre lampade, una di argento, e due d'ottone; dieci tovaglie usate; sei cussini; tre mude di tonicella; dieciotto candelieri, sei d'argento, e dodici d'ottone; cinque crocefissi, due di argento, uno di ottone, e due di legno; tre fanali di rame; una lombrella di seta per il sacramento; una bandiera di damasco; dodici palme pegli altari; tre messali latini; un messale illirico; tre schiavetti; un rituale ossia Tersijch. (To je knjiga Luke Terzića »Pokripljenje umirući« koja je objavljena 1704, 1705. i 1800. u Veneciji.); tre vasi d'argento pegli ogli santi; un reliquiario d'argento piccolo; otto quadri di tella; tre campane; una barra con civiere per trasporto de' cadaveri; due scatole per l'elemosina fatte di legno; due altari, uno di marmo, e l'altro di legno; un velo di seta per la benedizione; un cereo per la settimana santa; quattro cerei per le funzioni; novanta candelle di cerra usate; tre pile da oglio con una barilla in tutto; dodici mascoli di ferro.

23 Ove troškove nalazimo ponovno u obračunu za 1823. Predračunom za tu godinu bila je predviđena izrada srebrnog relikvijara od osam unči koji bi napravio zlatar Frane Čulić zvan Dragun, ali u obračunu nije naveden.

24 Oni glase: UPIS u pobožnu Bratovštinu presvetoga i neoskvrnenoga Srca B. D. Marije za obraćenje grišnika postavljenu u Crkvi Sv. Petra na Lučcu, dopuštenjem crkvene Vlasti, i sjedinjenu s glavnom Maticom kod Sv. Marije od Pobide u Parizu. *Svrha* je toj bratovštini: Presveto Srce Marijino osobitim načinom štovati, te po njegovu zagovoru izprositi obraćenje grišnika. *Posebni cilj* ove bratovštine jest molitva za obraćenje pripadnika grčko-istočne vire.

25 Tako npr. 1566. u dnevniku bratovštine Gospe od Poljuda nalazimo zabilješke o troškovima za pšenicu i njeno mljevenje, za pečenje kruha, nabavu govedine, tripica, crijeva, sira, jaja, verzota, salate, peršina, crvenog luka, riže, maslina, soli, ulja, octa, unče šafrana, jabuka, višnje maraske i vina. Usporedi C. FISKOVIĆ, *Prilog poznavanju ishrane XVI i XVII stoljeća u Dalmaciji*, Adrias, 1, Split, 1987, str. 119–147.

ZUSAMMENFASSUNG

Fragmente des Archivs der Bruderschaften von Split in dem archeologischen Museum der Stadt

Bruderschaften sind alte religiöse Vereine, die in den Städten Dalmatiens sehr zahlreich waren. Diese Bruderschaften werden in den Dokumenten seit der zweiten Hälfte des 12. Jahrhunderts erwähnt. Die älteste namentlich erwähnte Bruderschaft ist jene vom Hl. Engel, deren name im Jahre 1342 das erste Mal vorkommt. Im Laufe der Jahrhunderte wurden viele Bruderschaften gegründet. Im archeologischen Museum von Split werden die Schriften von fünf Bruderschaften aufbewahrt.

Die Bruderschaft Unserer Lieben Frau von Poljud wurde im Jahre 1484 gegründet und hatte ihren Sitz in der gleichgenannten Kirche. Aus dem Archiv dieser Bruderschaft stammt das Tagebuch, das die Schriften von 1556 bis 1802 enthält. Im Buch sind die Namen der Mitglieder angegeben, sowie die Ausgaben für die gemeinsamen Mahlzeiten, das Inventar und einige Beschlüsse. Der Sitz der Bruderschaft der Hl. Katharina, gegründet im Jahre war in der Dominikanerkirche. Von dem damaligen Archiv der Bruderschaft wird im Museum ein Verzeichnis der Mitglieder, die sogenannte »oputa« aufbewahrt. Das ist ein langes Band aus Leder (kroatisch: oputa), auf dem die namen der Mitglieder aufgetragen wurden. Diese »oputa« wurde im Jahre 1822 hergestellt.

In der Kirche Hl. Kreuz hatte die Bruderlichkeit des Hl. Kreuzes ihren Sitz. Ihre Regel (matrikula) wurde im Jahre 1439 verfaßt, auf einem Pergamentblatt aufgeschrieben und mit einem Bilde des Kreuzes versehen. Dem Archiv dieser Bruderschaft gehörte auch die sogenannte »vaketa« aus dem Jahre 1847. Das ist ein länglicher Buchband, der in den Bruderschaften für die Daten über die Mitglieder sowie für die Buchungen von den Einnahmen und Ausgaben benutzt wurde.

Aus der Bruderschaft des Hl. Apostel Petrus in Markt Lucac stammen die zahlreichsten Dokumente. Das älteste von ihnen ist eine auf Pergament geschriebene Regel. Es folgt ein Bändchen, das die Schriften aus dem Jahre 1785 und 1792 enthält. Darauf folgt das Tagebuch der Bruderschaft, das die Schriften von 1800 bis 1834 sowie einige Kopien der Dokumente aus der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts enthält. Dieser Bruderschaft gehörte auch die »oputa« (langes Schriftband aus Leder), allerdings ohne Anfang aber sicher aus den ersten zwei Jahrzehnten des 19. Jahrhunderts. Eine besondere Einheit bilden die verschiedenen Schriften, unter denen auch jene über den Orgelbau (1899–1901). Ihrem Inhalt nach bemerkenswert sind drei Bändchen mit liturgischen Texten vom Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts.

In der Kirche des Hl. Petrus in Lucac hatte auch die Bruderschaft des Herzens Mariens für die Bekehrung der Sünder ihren Sitz. Das war sozusagen eine Filiale, deren Hauptsitz in Paris war. Dieser Bruderschaft gehörten auch einige leere Formulare für die Aufnahme der neuen Mitglieder, die am Ende des 19. Jahrhunderts gedruckt wurden. Aus dem Inhalt der Formulare sind die Hauptziele der Bruderschaft ersichtlich.

(übrs. I. TOMLJENOVIC)